

Handreiking voor de vervolgschool

Voor verdere begeleiding van leerlingen van Taalschool Utrecht

Inhoud

1. Een brede taalontwikkeling
2. Het uitstroomprofiel (UP)
3. Woordenschatontwikkeling
  - a. Klanken
  - b. Grammatica
  - c. Technisch en begrijpend lezen
  - d. Spelling
  - e. Rekenen
4. Traumasensitief onderwijs
5. Overstapbegeleiding
  - a. Expertiseteam
6. Cito eindtoets en POVO-procedure
7. Meer weten?
  - a. Websites
  - b. Literatuur

Taalschool Utrecht is een stedelijke voorziening voor nieuwkomers in de leeftijd van 4-12 jaar die in Nederland onderwijs moeten volgen. Onze leerlingen zijn afkomstig uit alle windstreken van de wereld en spreken de Nederlandse taal niet of onvoldoende.

Onder Nt2 verstaan we 'Nederlands als tweede taal'. Leerlingen met een 'normale' ontwikkeling van hun eigen taal (T1) zullen veelal snel het Nederlands (T2) oppikken. Wanneer de leerling onderwijs heeft gehad in het land van herkomst kan dit ook bijdragen aan een snellere taalontwikkeling.

1: Een brede taalontwikkeling

Op Taalschool Utrecht krijgen de leerlingen gedurende 1 á 2 jaar intensief taalonderwijs in de Nederlandse taal. Uit onderzoeken blijkt dat Nt2 leerlingen minimaal 5 jaar intensief taalonderwijs nodig hebben voor je kunt spreken van een gevorderde taalontwikkeling. Dit betekent dat na Taalschool Utrecht de vervolgschool hiermee verder moet.

- ➔ Voor **woordenschat** maken we gebruik van de vijf stappen van de NT2-didactiek in combinatie met de Viertakt van Verhallen (Nulft & Verhallen, 2009).
- ➔ **Grammaticale constructies** (zinsbouw, woordvorming) en **de klanken** van de Nederlandse taal bieden we aan via de methodiek 'Zien is snappen' (Coenen & Heijdenrijk, 2010).
- ➔ In de midden- en bovenbouwgroepen werken we met de methode **Mondeling Nederlands**.
- ➔ In de kleutergroepen werken we thematisch aan de doelen van het leerlingvolgsysteem 'Kijk!', gecombineerd met het woordenschatprogramma **LOGO3000**.

2: Het Uitstroomprofiel (UP)

Voor ieder kind dat op de Taalschool komt, wordt een **uitstroomprofiel (UP)** gemaakt. Hierin wordt bijgehouden hoe de leerling op de Taalschool is gestart en hoe de leerling zich gedurende zijn onderwijsperiode op de Taalschool heeft ontwikkeld. In het UP geven wij ook advies voor verdere begeleiding op de vervolgschool. Dit kan op cognitief vlak zijn, maar ook op sociaal-emotioneel gebied. Het is natuurlijk belangrijk om als vervolgschool verder te gaan met deze doorgaande lijn zodat de leerlingen uiteindelijk op hetzelfde niveau kunnen functioneren als hun leeftijdsgenootjes.

In het UP staan;

- ➔ de stimulerende en belemmerende factoren van de leerling
- ➔ de onderwijsbehoeften van de leerling
- ➔ de tussentijdse doelen en ingezette interventies
- ➔ een algemene indruk van de leerling in de klas en op school
- ➔ adviezen voor de vervolgschool

3: Woordenschatontwikkeling

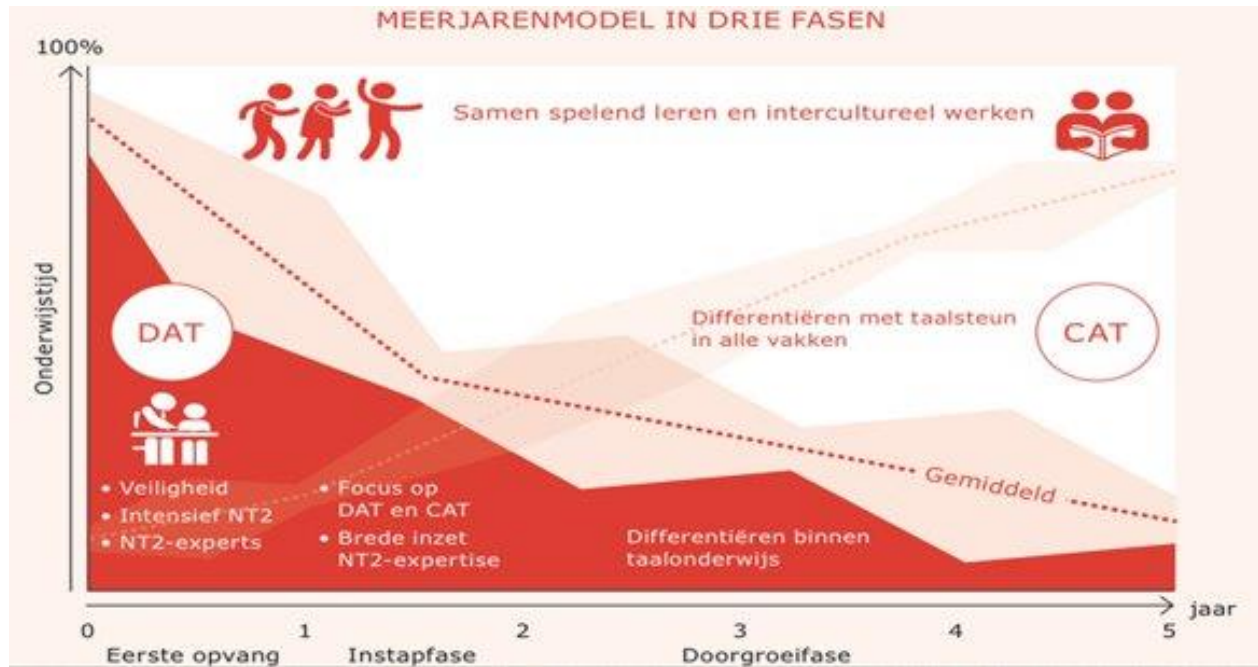
Zoals al eerder aangegeven is het belangrijk om het intensieve woordenschat aanbod voort te zetten op de vervolgschool. Het schema hieronder laat zien dat er in de eerste 1 á 2 jaar opvang veel aandacht is voor de DAT (dagelijkse algemene taalvaardigheden) en minder voor de CAT (cognitieve algemene taalvaardigheden).

Wat betekent dit voor de vervolgschool?

- ➔ De leerlingen zijn bekend met het aanbod via woordclusters d.m.v. de Nt2 didactiek.
- ➔ Het onderwijzen van schooltaal en vaktaal.
- ➔ Aandacht voor verdere DAT ontwikkeling.
- ➔ Benutten en activeren van de voorkennis uit de T1 (thuis taal)
- ➔ In de midden- en bovenbouw aandacht voor zaakvakken, deze worden niet onderwezen op Taalschool Utrecht (zie ook tips voor begrijpend lezen).

Informatie over de Nt2 didactiek via deze link: [Viertakt en Nt2-didactiek](#)

(Bron: Ruimte voor nieuwe talenten – PORAAD)

Hieronder staan verschillende adviezen om de woordenschatontwikkeling te blijven stimuleren per vakgebied.

a. Klanken

Een belangrijk onderdeel van het woordenschatonderwijs is het aanbieden van de Nederlandse klanken. Hoewel ons alfabet in meerdere talen terugkomt zijn de klanken vaak verschillend. Hierdoor blijven leerlingen fouten maken in de uitspraak van woorden, het correct lezen van woorden en tijdens de spellingsles.

Adviezen voor de vervolgschool:

- ➔ Klank beheersing checken, kan de leerling klanken onderscheiden en correct nazeggen?
- ➔ Klanken die niet geautomatiseerd zijn aanbieden volgens een klankles.
- ➔ Informatie over de klankles vindt u via deze twee links: [Klankonderwijs Brochure](#) en [Video Klankonderwijs](#)
- ➔ Informatie over de klanken van andere talen vindt u via deze link: [Moedint2](#)

b. Grammatica

Op Taalschool Utrecht besteden we wekelijks aandacht aan het leren van de grammatica van de Nederlandse taal. Het gaat bijvoorbeeld om correcte zinsconstructies, gebruik van bijvoeglijke naamwoorden en vervoeging van werkwoorden.

Adviezen voor de vervolgschool:

- ➔ Geef mondeling feedback op zinsbouw en werkwoord vervoeging.
- ➔ Benut stelopdrachten om aandacht te besteden aan de grammatica.

c. Technisch en begrijpend lezen

In het uitstroomprofiel staat informatie over de leesontwikkeling en het eindniveau van de leerling. Voor technisch lezen streven we ernaar dat de leerling op niveau uitstroomt. In ons aanbod maken wij onderscheid tussen vloeiend en correct lezen. De leerlingen zijn bekend met de methode Veilig Leren Lezen en/of Estafette.

Adviezen technisch lezen voor de vervolgschool:

- ➔ Maak onderscheid tussen technisch lezen en begrijpend lezen.
- ➔ Het niveau technisch lezen kan afwijken van het niveau begrijpend lezen.
- ➔ Blijf kritisch op de uitspraak en de klanken.
- ➔ Kijk naar de mogelijkheden van digitale middelen die passen bij de methode.
- ➔ Kijk naar de mogelijkheden van Logopedie als de lees- en klankontwikkeling opvallend blijft.
- ➔ Informatie over de leesontwikkeling vindt u via deze link: [Taal en teken Brochure](#)

Goed technisch lezen is een voorwaarde voor begrijpend lezen, maar niet de enige voorwaarde; woordenschat is hiervoor ook cruciaal. Zo kan de leerling al kennis nemen van de woorden die in de betreffende tekst voorkomen, waardoor de les een stuk toegankelijker en effectiever wordt voor de leerling.

Adviezen begrijpend lezen voor de vervolgschool:

- ➔ Pre-teaching van de tekst en de nieuwe woorden is van belang voor een effectieve les.
- ➔ Zet ondersteuning of ouder(s) in om vooraf aan de les de woordenschat aan te bieden.
- ➔ Laat de leerling de tekst voor zichzelf vertalen zodat het doel begrip wordt en niet woordenschat.
- ➔ Kijk naar de digitale middelen vanuit de methode, is er de mogelijkheid om de tekst voor te laten lezen?

d. Spelling

Een beheersing van de Nederlandse klanken heeft invloed op het uitstroomniveau naar de vervolgschool. Het eindniveau van de leerlingen die van Taalschool Utrecht komen is dan ook meestal nog niet toereikend om voldoende met de spellingmethode in de klas mee te kunnen doen. Pre-teaching en/of werken met een maatje in de klas zal de leerling hierbij ondersteunen. De leerlingen vanaf groep 4 zijn bekend met de methode STAAL Spelling.

Adviezen voor de vervolgschool:

- ➔ Maak onderscheid in fouten op regel of klankniveau.
- ➔ Maak keuzes of spellingsfouten ook gelden bij andere vakken.
- ➔ Zet klanklessen in met focus op klank tekenkoppeling bij uitval.
- ➔ Bij verwerkingsopdrachten is kennis van woordenschat vaak een voorwaarde. Pas hier pre-teaching of een maatje toe.
- ➔ Zet spiekkaarten in voor eventuele regels die leerlingen nog niet beheersen.
- ➔ Kijk naar de mogelijkheden van digitale middelen vanuit de methode.

e. Rekenen

Wat betreft rekenen blijken veel leerlingen op, boven of net onder niveau uit te stromen. Rekentaal en 'verhaaltjessommen' leveren in veel gevallen nog problemen op. Onderdelen als meten, tijd en geld blijven ook aandachtspunten en vragen herhaling en consequente inoefening. De leerlingen vanaf groep 3 zijn bekend met de methode Rekenrijk.

Adviezen voor de vervolgschool:

- ➔ Maak een spiekaart met de meest voorkomende Nederlandse rekenwoorden.
- ➔ Maak onderscheid tussen automatisering, rekenstrategieën en verhaalsommen. Probeer zoveel mogelijk aan te sluiten bij het niveau van de groep.
- ➔ Zet pre-teaching in voor het voor bespreken van de opdrachten en/of verhaal sommen.
- ➔ Betrek ouder(s) bij het versnellen in automatiseren.
- ➔ Kijk naar de mogelijkheden van digitale middelen vanuit de methode.

4: Traumasensitief onderwijs

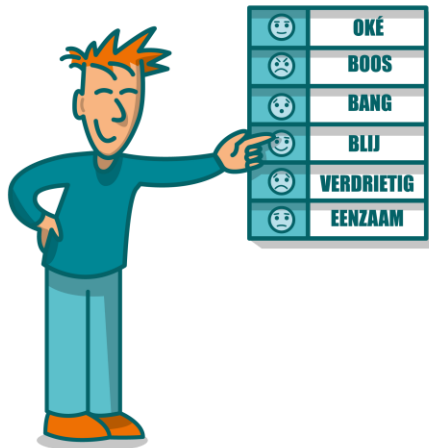
Op Taalschool Utrecht willen we **een veilige en voorspelbare leeromgeving** voor elke leerling bieden. Bijna alle kinderen die op Taalschool Utrecht komen, hebben een grote verandering in hun leven meegemaakt die impact heeft op hun sociaal-emotionele welzijn. Dit kan zijn een adoptie, een vluchtverleden of een verhuizing waarbij kinderen vaak familie, vrienden en bezittingen hebben moeten achterlaten en in aantal gevallen trauma's hebben opgelopen. Een overstap naar een nieuwe school is voor veel leerlingen én ouder(s) een spannende gebeurtenis en kan veel betekenen voor het welbevinden.

Op Taalschool Utrecht is er aandacht voor het kennismaken met de Nederlandse cultuur. Daarnaast is er speciale aandacht voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Wij werken met een eigen methode voor Sociaal Emotioneel Leren en er is aan de school een speltherapeut verbonden.

Punten om rekening mee te houden:

- ➔ Leerlingen en ouder(s) zijn niet altijd bekend met de gedragsverwachtingen in het Nederlandse onderwijs. Neem de leerlingen hierin mee en laat zien wat je van ze verwacht.
- ➔ Nodig ouder(s) kort na start uit voor een kennismakingsgesprek. Neem ouder(s) mee in wat de verwachtingen en structuren zijn in de school en klas.
- ➔ Neem kennis van de migratiegeschiedenis, de onderwijshistorie en hetgeen wat in het uitstroomprofiel staat beschreven over zorg en begeleiding.
- ➔ Blijvende zorg voor de sociaal-emotionele ontwikkeling is in veel gevallen nodig. We zien soms dat leerlingen op de vervolgschool terugvallen in het gedrag van de eerste weken op Taalschool Utrecht. Bij vragen neem contact met ons op via expertiseteam@taalschoolutrecht.nl.

- ➔ Aandacht voor het aanbieden en aanleren van sociaal-emotionele vaardigheden vraagt om veel herhaling en begeleiding. Leerlingen hebben positieve relaties met volwassenen nodig om dit te kunnen inoefenen.

Sociaal Emotioneel Leren

Omdat er op Taalschool Utrecht meer dan 50 nationaliteiten zitten is er gekozen voor een eigen methode Sociaal Emotioneel leren. Hier is de volgende visie en uitgangspunten bij geformuleerd.

Taalschool Utrecht bereidt de leerlingen voor op een goede start in de Nederlandse samenleving. Sociaal Emotioneel Leren geeft de leerlingen van Taalschool Utrecht de volgende handvatten voor sociale integratie in het vervolgonderwijs:

- taal om gevoelens en emoties onder woorden te brengen.
- kennen van gedragsverwachtingen.
- kennen van en oefening met omgangsvormen.
- oefening met sociale vaardigheden.

Door te werken vanuit een eenduidige pedagogische grondhouding bieden wij een veilige en voorspelbare leeromgeving waarbinnen sociaal emotioneel leren mogelijk is. Dit doen wij door:

- positieve verwachtingen uit te spreken rondom gewenst gedrag.
- het creëren van mogelijkheden om op gedrag te reflecteren.
- het voorleven van gewenst gedrag (voorbeeldfunctie).
- oog te hebben voor de verschillende migratie en culturele achtergronden.
- bewust te kiezen voor traumasensitief lesgeven.

5: Overstapbegeleiding

Om de overstap naar de vervolgschool zo goed mogelijk te laten verlopen is er voor elke leerling de mogelijkheid tot overstapbegeleiding. Dit wordt aangeboden vanuit ons expertiseteam.

Uitgangspunt van de begeleiding ligt op het vergroten van de kennis en inzicht op de ontvangende school op het gebied van NT2, het bieden van praktische handreikingen en het coachen van leerkrachten binnen het reguliere onderwijs op het gebied van NT2-begeleiding.

Expertiseteam

Na de uitstroom in juli en februari neemt het expertiseteam contact op met de vervolgscholen om een overstagesprek te plannen. De begeleiding bestaat minimaal uit een overstagesprek met de ib'er en de leerkracht(en) wat gefaciliteerd wordt door het expertiseteam. In gezamenlijk overleg met de ontvangende school zal de daadwerkelijke invulling van de begeleiding worden afgestemd.

- ➔ Het expertiseteam neemt **contact** op met de ontvangende school.
- ➔ Er wordt **een overstagesprek** gepland.
- ➔ In overleg wordt de **eventuele begeleiding** verder afgestemd.
- ➔ Tijdens de **verdere schoolloopbaan** van oud-Taalschool leerlingen kan het expertiseteam geraadpleegd worden via expertiseteam@taalschoolutrecht.nl

Voor verdere expertisedeling werken wij met een keuze kaart. Deze wordt meegestuurd bij het OSO-dossier. Deze is leidend bij het afstemmen van de eventuele verdere begeleiding.

Na enkele maanden vragen we u een **overstaprapportage** voor de leerling in te vullen zodat wij feedback krijgen op onze manier van werken en over de aansluiting van Taalschool leerlingen op het reguliere onderwijs. Hierin kunt u ook de wens aangeven nogmaals contact te hebben met het expertiseteam.

6: Cito eindtoets en POVO-procedure

Leerlingen die 4 jaar of minder in Nederland zijn en het Nederlands nog niet voldoende beheersen, hoeven niet mee te doen aan de Cito Eindtoets. Als ze wel meedoen, mag de inspectie hun resultaten buiten beschouwing laten. Dit geldt ook voor leerlingen die in groep 7 of 8 instromen.

Voor deze leerlingen is het soms lastig om goed te adviseren t.a.v. passend vervolgonderwijs. Hiervoor zijn aanbevelingen te vinden op www.naarhetvo.nl. Klik op Route PAO, en daarna op Korter dan 4 jaar in Nederland.

7: Meer weten?

a. Websites

<http://www.taalschoolutrecht.nl>

<http://passendonderwijsaanbod.slo.nl/taal/intensief/algemeen/instructie/>

<http://www.hetabc.nl/professionals/metropool/nieuwkomers/tweedejaars/> voor praktische tips en adviezen per groep (kleuters tot en met groep 8) als er tweedejaars nieuwkomers in uw groep komen.

www.lowan.nl voor algemene informatie over nieuwkomers in het onderwijs.

b. Literatuur

PO Raad, Lectoren initiatief professionalisering Taalonderwijs Nieuwkomers, & Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2017). *Ruimte voor nieuwe talenten*. Utrecht: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Voor woordenschatonderwijs:

Coenen, J. & Nout, M. (2012). *Woorden in prenten, deel 1: prentenboeken en het NT2-onderwijs*. Rotterdam: Bazalt Educatieve uitgaven.

Nulft, D. van den & Verhallen, M. (2009). *Met woorden in de weer: praktijkboek voor het basisonderwijs (2e herziene druk)*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Voor grammatica en klanken:

Coenen, J. en Heijdenrijk, M. 2010. *Zien is Snappen: grip op lessen Nederlands voor anderstalige kinderen*. Rotterdam: Bazalt Educatieve uitgaven.

Coenen, J. 2015. *De Bovenkamer; een kleurrijke grammatica van het Nederlands*. Bazalt.

Voor tekstbespreking:

Norden, S. van (2004). *Taal leren op eigen kracht: taalverwerving op school met behulp van de werkwijze van taalvorming*. Assen: Koninklijke van Gorkum.